

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

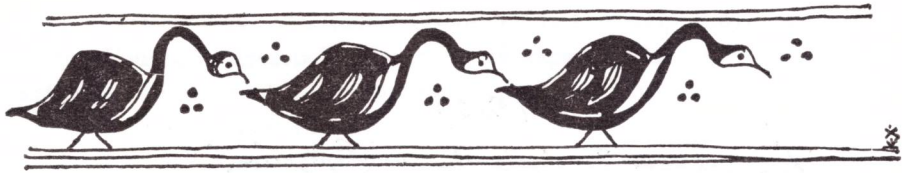
ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΑΛΕΞ. Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΑΘΗΝΑ 1984

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

ΚΑΛΟΔΟΥΚΑΣ ΚΥΡΑΜΑΡΙΟΣ

(1860 - 1944)

ΕΝΑΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΗΣ

Στὴν ἀγάπη τοῦ Γιώργου Ζουρούδη γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Σύμης ὀφείλουμε τὴν ἀνακάλυψη ἑνὸς σπουδαίου Συμιακοῦ λαϊκοῦ ποιητῆ, τοῦ Καλοδοῦκα Κυραμαριοῦ.

Ἔτσι στὸ φύλλο τῆς τοπικῆς ἐφημεριδοῦλας μας «Φωνὴ τῆς Σύμης» τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1982 διαβάσαμε ἕνα εὐθυμογράφημά του μὲ τὸν τίτλο «Τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Παπᾶ στὸν Παπᾶ», ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον καὶ χαρακτηριστικὸ τοῦ σπινθηροβόλου πνεύματός του. Ὁ κ. Ζουρούδης, ὅπως μὲ πληροφόρησε, ἤλθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐγγονὸ τοῦ Καλοδοῦκα κ. Λουκᾶ Νικ. Κυμαριαρίῳ, ὁ ὁποῖος μὲ προθυμία τοῦ ἔστειλε φωτοτυπίες τῶν ἔργων του, ποὺ ὅλα περιέχουν πολὺτιμο ὕλικὸ γιὰ τὴν ἀλλοτινὴ Σύμη.

Ἐπαναλαμβάνω τὰ βιογραφικὰ τοῦ ἀγνωστοῦ Συμιακοῦ συγγραφέα. ὅπως μᾶς τὰ πρωτόδωσε ἡ «Φωνή»: Γεννήθηκε στὴ Σύμη τὸ 1860 καὶ πέθανε στὸ Παραδείσι τὸ 1944. Ἐβγαλε τὸ σχολαρχεῖο καὶ ἀκολούθησε τὸ ναυτικὸ ἐπάγγελμα.

Μὲ τὰ νέα στοιχεῖα ποὺ γνωρίζουμε σήμερα καὶ ποὺ ὁ κ. Ζουρούδης προθυμότατα ἔθεσε στὴ διάθεσή μας, πρέπει νὰ τὰ συμπληρώσουμε μὲ τὰ παρακάτω:

Πρῶτος δάσκαλός του, ὅπως ἀναφέρει σὲ κάποιο ἔργο του, ἦταν ἡ Βασίλα (1929). Ἐγγραψε ἕνα θεατρογράφημα γιὰ τὶς «καμουτζέλλες»², ἀσχολήθηκε μὲ τὰ κύρια ὀνόματα τοῦ «ὠραίου φύλου» τῆς Σύμης, μὲ τὰ ἐπίθετα μερικῶν πα-

1. Ἀνακοίνωση στὸ Γ' Συμπόσιο Δωδεκανήσου, Κάλυμνος 24 - 28 Αὐγούστου 1983 (Ὁργάνωση Ἀναγνωστηρίου Καλύμνου Αἱ Μοῦσαι καὶ Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Δωδεκανήσου).

2. Μασκαράδες.

(1^η σ. 0)

Τὴν ἄμυραν ἐρίσαμεν ἐς τὰ ξημερώον·
ἐως ναὶ δὴν τὰ μάτια μας ἡ ὄνοῦς μας τὰ μερώον
Ἰκανὺς δὴ ἐννομήδμεν ἢ τὰ καμνῶν μιὰ
ναὶ ζενογράον τὸ καμνὸν τὴν ἀγγωνιῶν καμνῶν,
Μαὶ ὅσοι ἦσαν ζενοῦν τοὶ ἐξῶντες τὰ ζενοῦν
μαῖοις δὲ αὐτὴν χερσὶν αὐτὴν ἔδαν τὰ σφραγῶν
Ὅταν δὲ ἐξημέρουν εἶδμεν τριχὰν ἔξω
Τουζῆλιν αὖ καρὰβια, καὶ τάρνεις οὐν τὰς ἀγῶν.
Πηλὸς δὲ μενοπαῖνα ἢ πρῶτος καμακαῖος
καὶ εἶχον μὲν ὁράντες μαῖον γὰρ βοδονταῖος.
Ἐξέμεσον ἢ δάσσοα τὸ σῆμα καίμα
καὶ εἶχον πόντιον καὶ τὰ καὶ ἦσαν σῆμα ἱερὰ
Ἐδὲ σφραγῶμεν ἢ ἡμεῖς καμνῶν τὰ καμνῶν
ναὶ δὴμεν ἢ τὸν Πάικιν αὐτὸν ἢ πόντιον ἢ καμνῶν
Εἰς τὸν γῆρας βοδονταῖος ~~ἐξέμεσον~~ ἐξῶν τὸν καμνῶν
ἐξῶντες ἐξῶν ἐβούλυντα δὴν ἐξῶν σῆμα καὶ αὐτὸν.
Τίποτε δὴ ἐβούλυντα οὐδὲ ἐνα σφραγῶν
(δὴν ἡμεῖς ὅμοις πόντιον ἢ πρῶτον καμνῶν).

Μία σελίδα ἀπὸ τὸ χειρόγραφο.

πάδων τοῦ νησιοῦ μας «ζωντανῶν καὶ μεταστάντων» στὴν ἐποχὴ του, μὲ τὰ ἐπίθετα Συμιακῶν ἀρσενικοῦ γένους, μὲ τὰ παρατσούκλια τους, μάζεψε καὶ κατέγραψε συμιακὲς παροιμίες, ἔγραψε σάτιρες καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τὸ μακρότατο στιχοῦργημά του «*Ἱστορία τῆς Νήσου Σύμης. Ποίημα χαριέστατον ποιηθέν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Καλοδοῦκα Πολυνίκους Συμαίου*» (ἐν Σύμη 1885).

Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ τὸ σημαντικότερο ἔργο του, ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτει ἓναν σπουδαῖο λαϊκὸ ποιητὴ τῆς Σύμης, μὲ μεγάλη στιχοῦργικὴ εὐχέρεια, ἀλλὰ καὶ ἀναπλαστικὲς καὶ παραστατικὲς ικανότητες, ζωντάνια, λογοτεχνικὸ χάρισμα, εὐθύβολο πνεῦμα, πλούσιες εἰκόνες, ἀπὸ τῆς ναυτοσύνης καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ποὺ σημάδεψαν τὴ ζωὴ τῆς Σύμης στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας.

Ὁ Καλοδοῦκας πετυχαίνει πάντοτε, κι ὅταν ἡ ρίμα του κάπου κουτσαίνει, νὰ δένει τὸ πολυποίκιλο ὕλικό του, σὲ ἓνα σφιχτοδεμένο σύνολο, πηγὴ καὶ μαρτυρία γιὰ τὸν μελετητὴ τῆς ἱστορίας, τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς γραμματείας τῆς Σύμης.

Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ περίπτωσή του δὲν μπορεῖ νὰ περιορισθεῖ στὰ στενὰ ὅρια τοῦ νησιοῦ μας. Τὸ ἔργο του ἔχει τέτοιο δυναμισμό, ποὺ καὶ σὲ μιὰ γενικὴ ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἔχει τὴ θέση του. Εἶναι ἓνας προικισμένος λαϊκὸς ποιητὴς τοῦ Αἰγαίου, ποὺ τραγουδάει ὁμορφα κι αὐθεντικὰ τὴ ζωὴ τῆς Ρωμιοσύνης, πρὸ πάντων τῆς νησιώτικῆς καὶ θαλασσινῆς ζωῆς της.

Ἐπιφυλάσσομαι νὰ τὸν παρουσιάσω, ὅπως ἀρμόζει στὴν περίπτωσή του, διεξοδικὰ καὶ μὲ φιλολογικὸ τρόπο ἐκδίδοντας αὐτοτελῶς τὴν «*Ἱστορία*» του στὴ «*Συμαϊκὴ Βιβλιοθήκη*». Θὰ δώσω ὅμως στὴ συνέχεια γιὰ πρώτη φορὰ μερικὸς στίχους τοῦ ἐδῶ, γιὰ νὰ ἔχει κανεὶς ἄμεση ἐντύπωση τῆς ἀξίας του. Ἀναφέρονται στίς «*σκάφες*» μας ποὺ κινοῦσαν γιὰ τὴ Μπαρμπαριά:

*Τὸν πούσουλα καρφώνουσιν ἐπάνω εἰς τὴν πρῶμνη,
κι ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν νὰ κάμει καλοσύνη.
Γιατ' εἶν' τὰ πλοῖα των μικρά, τὸ πέλαγος μεγάλο
τὸ πλέον ἐπικίνδυνον ἀπὸ κανένα ἄλλο.
Ὅσοι τραβοῦν στὴν Ἀφρικὴν εἰς τὴν ἀγριοτάτην,
ὅπου δὲν ἔχ' ἀνάπανσιν ὁ ἄνθρωπος κομμάτι.
Μέρες καὶ νύκτες ἄγρυπνοι τὸ πέλαγος ῥομενίζουν
ἄλλοι καφέδες ψήνουσι κι ἄλλοι παραμυθίζουν.
Δίχως νὰ ξεύρουν ναυτικὴν καὶ δίχως νὰ χουν χάρτα
γνωρίζουν κι ὁρμενίζουνσι τ' ἄγρια μέρη ταῦτα.
Ὅταν θὰ καταλάβουσιν πὼς αἱ στεριὰι πλακώνουν,
ὅς εἶναι νύκτα ὁ καιρὸς πολλὰ πανιά μαζώνουν.
Στέκονται ὅλοι ὄρθιοι μὲ καθετὲς στοὺς χέρι
καὶ πανταλιέρον τὰ νερὰ σὰν μαθημένα μέρη.
Κι ὡς ξημερώσει καὶ ἰδοῦν στεριὰν καὶ ὡς γνωρίσουν
σημαίαν θὰ ὑψώσουσι καὶ ρούμιν θὰ κεράσουν.*